

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д. н. Николай Йорданов

относно кандидатурата на гл. ас. Д-р Александър Манджуков за заемане на академичната длъжност „Доцент“ в конкурса, обявен от НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ в „Държавен вестник“ бр. 91 / 2022 по професионално направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“ и научна специалност „Театрознание и театрално изкуство“

Обект на настоящата рецензия са творческата и преподавателската дейност на гл. ас. д-р Александър Манджуков, както и неговите досегашни научни публикации и професионални активности, имащи отношение към обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „Доцент“.

Полето на творческа изява и на аналитично осмисляне от страна на кандидата е танцовият театър. В това поле е и неговото професионално образование, завършило със степени „бакалавър“ и магистър“ в НАТФИЗ Кр. Сарафов, съответно през 2007 и 2012 г., както и последвалата докторантура на тема *Сценични практики от танцовия театър през 20 век и приложението им в обучението на съвременния актьор*, защитена през 2019 г. От 2009 г. Александър Манджуков е последователно асистент и главен асистент на проф. д-р Петя Цветкова по дисциплината „Танцов синтез“ в НАТФИЗ и преподавател по дисциплините „Съвременни танцови техники“ и „Техника на джаз танца“ към НАТФИЗ, Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство в Пловдив, водещ на уъркшопи в България и чужбина. Приложените учебни програми, чийто автор е кандидатът в обявения конкурс, доказват солидната педагогическа дейност, която той е развил през последните 12 -13 години. Неговото професионално и творческо развитие от 2007 до 2014 г. минава през участието му различни спектакли като танцьор, а от 2008 до настоящия момент като хореограф в редица постановки в НАТФИЗ и на

сцената на различни театри в страната. Трябва да се подчертае, че някои от хореографските му изяви са негови авторски постановки. И последно, но не по важност, приложените публикации на Александър Манджуков в български и международни издания разкриват неговия траен интерес към анализа на съвременния танцов театър и приложението на танцовите техники както в обучението по танцов театър, така и в пластическата подготовка на актьорите в драматичния театър.

Трябва да кажем, че полето на творческа и преподавателска изява, както и на научен интерес на кандидата, е поначало хибридно. В него се преплитат стратегии и практики на танцовия, на физическия, на невербалния театър, на модерния и на съвременния танц, на перформативните сценични форми. Всеки творец, избрал за собствено развитие този аспект от многообразното лице на понятието „театър“, неизбежно се движи сред различни жанрови специфики и оригинални открития на значими творци като например Марта Греъм, Пина Бауш и други от този ранг. Но трябва да отбележим, че творческите търсения и преподавателски усилия на кандидата имат своя фокус и това е понятието „танцов театър“. Още в докторската си теза кандидатът е формулирал своето разбиране за същността на танцовия театър, в който „тялото живее телесни емоции“¹. Този негов възглед е силно повлиян от концепциите на Пина Бауш за изпълнителя на сцената, който трябва да проектира в пространството един или друг физически образ чрез експресията и движенията на своето тяло.

Веднага искам да посоча, че трайният интерес на кандидата към движението и експресията на тялото, стои отвъд тесните жанрови принципи и видове театър. Интерес, подплатен с интензивна практическа работа и изследователски търсения, който води до множество и разностранни творчески

¹ Манджуков, Александър. Сценичните практики от танцовия театър на 20-ти век и приложението им в обучението на съвременния актьор. Докторска теза. НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, 2019, с. 32.

изяви, както е видно от приложения доказателствен материал. И за които той получава публично и критическо признание чрез международните си участия и приложените критически отзиви. Именно подобно творческо самоопределение превръща Александър Манджуков едновременно в танцьор и хореограф в изцяло танцово-пластически сценични форми, така и в автор и консултант на хореографски партитури в спектакли на драматичния театър.

В представените спектакли, създадени от Александър Манджуков в периода след придобиване на образователната и научна степен „доктор“: „Ромео и Жулиета“ – Шекспир, режисьор А. Събева, Младежки театър (2019), „Майстора и Маргарита“ – М. Булгаков, реж. Н. Поляков, Младежки театър (2021), „Помниш ли когато...“ – постановка и хореография Александър Манджуков, Колдпийз танцово театрална компания (2021) – виждаме демонстрация на хореографските умения на кандидата и неговото разбиране за сценичния образ, изграден чрез движение. В двете драматически постановки – „Ромео и Жулиета“ и „Майстора и Маргарита“ – участието в постановъчното решение не се свежда единствено до решения на чисто хореографирани сцени, а до цялостна работа при изграждането на движенческата партитура на актьорите-персонажи. И ако в „Ромео и Жулиета“ хореографските постижения са в допълващи изразни средства чрез движенческата експресия на сценичния бой, танцувални стъпки или групови движения, то в „Майстора и Маргарита“ частите от спектакъла, които трябва да пресъздадат метафизична реалност – като полета на Маргарита или бала у Сатаната – изграждат поетична и мистична атмосфера, която е вече друга степен на театрална условност. Тези хореографски сцени, авторски създадени от Александър Манджуков, имат самостоятелна художествена стойност. В тях личи умението както за създаване на образи чрез телесната експресия на изпълнителите, така и за ансамблова работа на сцената. Нека да подчертаем, че става въпрос за умения за постигане на

невербална изразност, която органично се синхронизира с ритъма на музиката, с костюма и осветлението, с визуалната среда и архитектурата на пространството. Именно подобни умения превръщат Александър Манджуков в желан партньор за работа от режисьори като Николай Поляков, Анастасия Събева, Ивайло Ненов и други.

Но участията в постановъчни екипи е само едното лице от творческия профил на Александър Манджуков като хореограф. Другото са неговите авторски постановки и те са естествено продължение на опита му като танцьор. Представеният от кандидата авторски спектакъл „Помниш ли, когато...” е хореографска работа с професионални танцьори – Виктория Петрова и Васил Дипчиков, членове на формацията „Арабеск“. Този спектакъл представлява вече цялостно художествено произведение, построено върху физическа и движенческа изразност, но опитващо се да пресъздаде сложни и деликатни психически и емоционални състояния на представяните персонажи, олицетворяващи Мъжа и Жената. Именно този стремеж чрез движението, физикалността и общуването на енергетично равнище да бъде постигнато драматическо преживяване, както и опитът да се изгради от отделните фрагменти, решени в различни жанрови и танцови ключове, цялостен сценичен разказ, превръща спектакъла в ярка демонстрация на разбирането на Александър Манджуков за същността на танцовия театър. Можем да кажем, че в този спектакъл става въпрос за театър на движението, в който танцовата техника е подчинена на сценичното действие, имащо да цел да пресъздаде по асоциативен път драматизма, радостта и сублимните моменти в човешкото съществуване. Движенческата партитура и при двамата изпълнители се отличава с прецизност, концентрация и овладяност на телесната енергия, съчетание на танцови техники с физическа експресия на разпознаваеми емоционални състояния.

Като едно обобщаващо заключение за творческите изяви на Александър Манджуков идва констатацията, че неговият вече в значителна степен изграден стил се отличава с търсенето на асоциативния физически образ, постигнат от актьора в драматичния театър и с движенческата експресия на човешките емоции в танца.

Именно синтезът на различни техники формира и профила на кандидата в обучението по „Танцов театър“, който той практикува в различни формати и най-вече като преподавател в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“. В продължение на повече от 10 години той е асистент и главен асистент както в специалност „Театър на движението – Танцов театър“, така и в специалност „Актьорство за драматичен театър“. Той е автор на програми за обучение по избираемите дисциплини „Техника и подходи за поддръжки в танцовия театър“, „Модерни танцови техники“, „Съвременни танцови техники“. Те са резултат както от практическата му работа на сцената, така и от дългогодишния му преподавателски опит като асистент на проф. д-р Петя Цветкова; същевременно те са родени и от осмислянето на процесите в областта на танца и на театъра, чийто резултат е докторският му хабилитационен труд (вече цитиран в настоящата рецензия). Доброто познаване на историята на модерната и постмодерната сцена е довело до извличане на методологически инструментариум, необходим за обучението на студентите по танцов театър. Работата като хореограф на редица дипломни спектакли в НАТФИЗ е само продължение и приложение на неговия педагогически опит. А участието му като водещ на уъркшопи е доказателство, че стремежът му към предаване на натрупаните знания и умения продължава и в постдипломните форми на професионално обучение.

Безспорно важен момент от доказателствения материал, предоставен от кандидата, са неговите публикации. В тях можем едновременно да видим

аналитичен потенциал, добро познаване на европейските танцови практики, както и способност за историко-теоретични обобщения и концептуализации, а и на желание за популяризация на знанията и практическия опит сред заинтересованата професионална среда.

Личните ми впечатления от кандидата са в унисон с констатациите, направени дотук за приносните моменти в неговата творческа, преподавателска и изследователска работа. Александър Манджуков с готовност е откликвал на предложения за провеждане на уъркшопи и други образователни инициативи в областта на танцовия театър, като активно се е включвал в тях като участник или координатор. Бил съм член на научното жури по присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Александър Манджуков през 2019 г. и заключението в моето становище е било, че той е предложил една успешно развита докторска теза, която има принос за методологическото осмисляне на обучението в полето на танцовия театър. Гледал съм негови спектакли от приложения списък и общото ми впечатление от тях, че той е талантлив танцьор и хореограф. Убеден съм, че притежава качества на педагог и може да допринесе за професионалното изграждане на студентите по танцов театър и по актьорско майсторство.

Всички тези констатации и заключения ми дават основание да потвърдя, че гл. ас. д-р Александър Манджуков отговаря на всички изисквания и притежава всички качества да заеме академичната длъжност „Доцент“ във връзка с обявения от НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ конкурс.

Гласувам с „ДА“.

София, 10.04.2023 г.

проф. д. н. Николай Йорданов:

